

Mezinárodně-politické souvislosti izraelsko-palestinského konfliktu

➤ Role USA

❖ Dlouhodobě považovány za spojence Izraele

- ❖ Silná židovská lobby v USA, vliv na zahraniční politiku USA
- ❖ Politická, ekonomická, finanční a vojenská podpora Izraele
- ❖ Za Studené války: pomoc Izraeli součástí „zadržování komunismu“

- ❖ Rovněž korektní vztahy s **arabskými státy** (Egypt, Saudská Arábie) – ekonomické zájmy, ropa, nákupy zbraní
- ❖ **Balancování** mezi arabskými státy a Izraelem – nekonzistentnost americké zahraniční politiky v oblasti

❖ Oboustranně výhodná strategická aliance – historicky:

- ❖ Izrael profituje z americké ekonomické, finanční, politické a vojenské pomoci
- ❖ Pro USA proamerická orientace židovského státu důležitá pro regionální rovnováhu moci na prosovětském arabském Blízkém východě
- ❖ **Carter**
  - ❖ 1978 Camp David Izrael-Egypt
  - ❖ Snaha USA vystupovat jako „*neutrální zprostředkovatel mezi Araby a Izraelci*“
- ❖ **Reagan**
  - ❖ Izrael jako **strategický partner USA** při zadržování sovětského nebezpečí
  - ❖ Smlouvy o **strategické a obranné spolupráci** – přístup Izraele k americkým zbrojním systémům a k americkým zakázkám v oblasti obrany
  - ❖ 1985 dohoda o volném obchodu USA-Izrael
  - ❖ Od 80. let roční pomoc USA Izraeli ve výši zhruba tři miliard dolarů.
- ❖ **Bush St.**
  - ❖ Vliv **války v Perském zálivu** 1991 – Izrael na americkou žádost nereagoval na irácké útoky raketami Scud, zabránění rozšíření konfliktu na celý Blízký východ
  - ❖ Aktivní role v **blízkovýchodním mírovém procesu** – Madridská mírová konference 1991
  - ❖ Zhoršení vztahů IL-USA – premiér **Šamir** (IL) odmítl zmrazit výstavbu dalších židovských osad na okupovaných územích
  - ❖ Zlepšení vzájemných vztahů za vlády premiéra **Rabina** – slib zastavení výstavby osad – podpis smlouvy o garanci půjček Izraeli americkou vládou
- ❖ **Clinton**
  - ❖ Významná roli v **blízkovýchodním mírovém procesu** – Oslo 1993, Prozatímní dohoda 1995, dohody z Wye River 1998, jednání v Camp Davidu červen 2000

- ❖ **Zprostředkovatelské snahy USA za Druhé intifády** – Denis Ross, Clinton, Allbrightová – jednání Šarm aš-Šajch říjen 2000, Camp David prosinec 2000, Taba leden 2001
- ❖ Role USA při jednáních mezi Izraelem a Jordánskem – mírová smlouva 1994
- ❖ **US pomoc na boj s terorismem** po zavraždění premiéra Rabina (100 milionů dolarů finanční pomoc, 200 milionů dolarů na rozmístění protiraketových střel Arrow, 50 milionů dolarů na protiraketové laserové zbraně)

❖ **Bush ml.**

- ❖ Vliv nedorozumění mezi Šaronem a Bushem – Šaron obvinil 4.10.2001 Bushovu administrativu, že se snaží uspokojit palestinské požadavky na úkor Izraele, aby si zajistila podporu arabských států v protiteroristické kampani – negativní reakce USA
- ❖ Eskalace napětí po té, co USA kritizovaly izraelské praktiky vůči Palestincům, kteří jsou podle Izraele zapojeni do terorismu – do té doby USA na straně Izraele
- ❖ **Zprostředkovatelské snahy USA za Druhé intifády** – Mitchellova vyšetřovací komise duben 2001, podpora saúdskoarabského mírového plánu, Bushův projev červen 2002, cesty ministra zahraničí USA Collina Powella na Blízký východ – důraz na regionální úroveň řešení konfliktu

❖ **Vztahy USA a Izraele**

❖ **Politické vztahy**

- ❖ USA podpora vzniku Státu Izrael (Truman), uznání Izraele již 15.5.1948, podpora plánu OSN na rozdělení Palestiny
- ❖ Strategické partnerství USA-Izrael
- ❖ Hlavní spojenec Izraele na mezinárodním diplomatickém fóru (v OSN) – USA blokují rezoluce kritizující izraelskou politiku vůči Palestincům, okupovaným územím či nedodržování lidských práv Izraelem

❖ **Ekonomická spolupráce a finanční podpora**

- ❖ Izrael příjemcem různých forem americké **finanční, ekonomické, vojenské a strategické pomoci**
- ❖ Zhruba tři miliardy USD ročně – ekonomické a vojenské granty, speciální pomoc pro židovské imigranty v Izraeli atd.
- ❖ Od r. 1976 Izrael největším příjemcem americké finanční pomoci, kumulativně největším příjemcem americké pomoci od konce druhé světové války vůbec
- ❖ Americká pomoc Izraeli od r. 1971 do současnosti v průměru ve výši 3 až 3,5 miliard dolarů ročně – zhruba dvě třetiny ve formě vojenské pomoci
- ❖ Finanční pomoc USA na speciální účely – absorpce imigrantů z bývalého Sovětského svazu/Etiopie, implementace opatření spojených s uzavřenými mírovými dohodami, zemědělský rozvoj
- ❖ Použití pomoci výhradně v Izraeli v hranicích před r. 1967 – nesmí směřovat na okupovaná území (porušováno)
- ❖ Finanční pomoc USA – americké vládní záruky až za 90% izraelských komerčních půjček, přímé ekonomické a vojenské půjčky, odklad splácení půjček, financování cash-flow, převod finanční pomoci ihned na začátku fiskálního roku v rámci jedné roční splátky
- ❖ 1983 **zóna volného obchodu** (v platnost v květnu 1985)

- ❖ Finanční podpora izraelského výzkumu a vývoje – zejm. v oblasti vojenské techniky
- ❖ **Vojenská spolupráce**
  - ❖ 30.11.1981 dohoda o spolupráci mezi izraelským ministrem obrany Šaronem a americkým ministrem obrany Weinbergerem
  - ❖ Od r. 1984 společná vojenská cvičení, zapojení Izraele do americké obrané iniciativy SDI, zvýšení US dodávek vojenské pomoci Izraeli
  - ❖ 1988 **dohody Šamir-Reagan**: Izrael „hlavní spojenec USA mimo NATO“ – zvláštní status, přednostní přístup Izraele k americkým státním vojenským zakázkám, lepší ceny na nákup vojenského vybavení.
  - ❖ **Americká vojenská pomoc Izraeli** i po pádu Sovětského svazu a odstranění „komunistického nebezpečí“ – po r. 1996 zaměření na boj proti terorismu a islámskému fundamentalismu – islám je vždy zobrazován jako nepřítel Západu a USA
- ❖ **Sporné otázky izraelsko-amerických vztahů**
  - ❖ **Jeruzalém**
    - ❖ Nejkontroverznější otázka
    - ❖ Článek V, odstavec 2 a 3 Deklarace principů z 13.9.1993: status Jeruzaléma má být předmětem jednání o konečném statusu mezi Izraelem a Palestinci, ALE Izrael považuje Jeruzalém za své hlavní město.
    - ❖ USA neuznávají izraelskou okupaci Východního Jeruzaléma
    - ❖ Americká ambasáda umístěna v Tel Avivu a nikoliv v Jeruzalémě
    - ❖ Silná lobby v americkém kongresu podporující uznání Jeruzaléma za hlavní město Izraele a přesunutí americké ambasády do Jeruzaléma.
  - ❖ **Zacházení s Palestinci na okupovaných územích**
    - ❖ Americká kritika izraelského přístupu k Palestincům na okupovaných územích – kritika deportací Palestinců podezřelých z terorismu, násilný postoj Izraele vůči palestinským demonstrantům, hromadné trestání Palestinců ve formě zákazů vycházení, ničení budov či domů rodin palestinských teroristů, zavírání palestinských škol
    - ❖ Odraz v každoročních zprávách o dodržování lidských práv (publikované Ministerstvem zahraničních věcí USA) – pravidelná kritika izraelských praktik vůči Palestincům na okupovaných územích
  - ❖ **Existence a výstavba nových židovských osad na okupovaných územích**
    - ❖ Protesty USA proti zakládání židovských osad na okupovaných územích již od šestidenní války 1967
    - ❖ USA považují tyto osady za nelegální, v rozporu s mezinárodním právem a za jednu ze zásadních překážek míru v oblasti
- **Role Ruska**
- ❖ **Ruská politika na Blízkém východě ve 20. století**
  - ❖ Výrazné změny – vliv **Studené války**
  - ❖ **Studená válka**: podpora arabských států (Sýrie, Egypt), protiizraelská
  - ❖ **Po rozpadu SSSR**: ruská zahraniční politika proizraelská, vliv ruských emigrantů v Izraeli

❖ Rusko-izraelské vztahy

- ❖ Již před vznikem Státu Izrael (1948)
- ❖ **Většina imigrantů 1., 2. a 3. alije z Ruska**
  - ❖ Pogromy, bolševismus
  - ❖ Základ izraelské kultury z ruských tradic
  - ❖ Ideologický vliv – myšlenky socialismu, kibucy, důraz na silnou roli státu – dodnes odraz v ideologii Strany práce
  - ❖ Budoucí vedoucí představitelé samostatného Státu Izrael ruského/sovětského původu (David Ben Gurion, Šimon Peres, Golda Meierová atd.)
  - ❖ Politická a ekonomická elita /s ostatními aškenazyjci/ Izraele
- ❖ **Druhá polovina 20. století – vliv Studené války**
  - ❖ 1947 SSSR podpora rezoluce OSN 181 dělící Palestinu
  - ❖ 1948 Uznání Státu Izrael
  - ❖ Podpora až do r. 1951 – ale Izrael proamerický, **odklon SSSR k arabským státům** (Sýrie, Egypt)
    - ❖ Protiváha amerického vlivu na Blízkém východě
    - ❖ „Strategická ochrana“ arabských států
    - ❖ Politická, vojenská, finanční a materiální pomoc arabským státům
    - ❖ Dodávky zbraní arabským zemím
  - ❖ 1953 přerušení diplomatických styků SSSR-Izrael
  - ❖ **Vliv na domácí politiku SSSR vůči Židům**
    - ❖ Potlačování židovského náboženství a židovské komunity
    - ❖ Diskriminace Židů, inscenované procesy, zákaz emigrace
    - ❖ Návaznost na tradice pogromů, antisemitismus dodnes
    - ❖ Zlepšení situace ve druhé polovině 80. let (perestrojka) – rovněž **vyrovnanější postoj vůči Blízkému východu**
- ❖ **90. léta**
  - ❖ **Změny zahraniční politiky na Blízkém východě po rozpadu SSSR**
    - ❖ Geopolitické a strategické změny na Blízkém východě
    - ❖ Ztráta velmocenského postavení Ruska po rozpadu SSSR
    - ❖ Izrael regionální mocnost na Blízkém východě – i v důsledku masové imigrace Židů z bývalého SSSR do Izraele
    - ❖ Izrael jedním z nejdůležitějších politických, ekonomických a vojenských partnerů Ruska v oblasti Blízkého východu
    - ❖ Pragmatická politika Ruska na Blízkém východě – arabské státy: ztráta „strategické ochrany“, přístupnější k jednání s Izraelem
  - ❖ Říjen 1991 obnovení diplomatických vztahů SSSR-Izrael
  - ❖ Aktivní role SSSR v blízkovýchodním mírovém procesu od Madridské mírové konference 1991
  - ❖ **Rozvoj politické, ekonomické, vojenské a kulturní spolupráce Ruska a Izraele**
    - ❖ **Politické vztahy:** vzájemné návštěvy vysokých státních představitelů, společná rusko-izraelských prohlášeníh k různým aspektům mírového procesu na Blízkém východě

❖ **Ekonomické vztahy:**

- ❖ Výrazné zlepšení v 90. letech
- ❖ Izrael v současné době druhým největším obchodním partnerem Ruska po Turecku
- ❖ Mezivládní dohoda 27.4.1994 – ustanovení o vzájemném poskytnutí doložky nejvyšších výhod, společná Rusko-izraelská komise pro obchodní a ekonomickou spolupráci, společné rusko-izraelské podniky (Moskva, St. Petersburg, Samara)
- ❖ Spolupráce na vládní i nevládní úrovni
- ❖ Dohody upravující spolupráci v zemědělství, vědě a technologii, zdravotnictví, standardizaci, dohody o zamezení dvojího zdanění
- ❖ Ruské vývozy do Izraele: nezpracované diamanty, suroviny, dopravní prostředky
- ❖ Izraelské vývozy do Ruska: potravinářské a strojírenské výrobky, telekomunikační a lékařské vybavení
- ❖ Garance izraelské vlády na investice v Rusku, speciální pojištění izraelských investic v Rusku
- ❖ Spolupráce na poli vojenského a vesmírného výzkumu

❖ **Ruští imigranti v Izraeli**

- ❖ Vnitropolitické změny po rozpadu SSSR – umožnění **emigrace sovětských Židů do Izraele**, významný vliv na rusko-izraelské vztahy
- ❖ V Izraeli celkem zhruba milion Židů z ex-SSSR – zhruba **20%** izraelského obyvatelstva
- ❖ Silná politická, kulturní a ekonomická skupina – vliv na zlepšení postavení Izraele v oblasti Blízkého východu
- ❖ „Ruští imigranti“ v Izraeli (z celého ex-SSSR) – druhá největší ruská diaspora ve světě
- ❖ **Problematická skupina** – neintegrují se, mluví rusky, neučí se hebrejsky, vlastní ruské noviny/televizní stanice/obchody...
- ❖ **Výrazný vliv na politickou scénu v Izraeli**
  - ❖ „Ruské“ politické strany (Israel b'Alija, Israel Bejtejnu či Machar) – hlavním cílem obhajoba zájmů ruských imigrantů v Izraeli, zlepšení jejich pracovních a životních podmínek a boj proti diskriminaci a předsudkům
  - ❖ Ruské strany, „ruský hlas“ – významná úloha ve všech volbách v průběhu 90. let, významný vliv na výsledky voleb jejich výsledky – podpora Baraka, Šarona
  - ❖ Od 90. let zastoupení v izraelském parlamentu, podíl na formování vládních koalic
- ❖ **Vliv na kulturní vztahy Ruska a Izraele**
  - ❖ Rozvoj turistiky
  - ❖ Izrael největším „konzumentem“ ruské kultury mimo Rusko – ruské noviny, časopisy, televize, divadlo...
  - ❖ Spolupráce ve vědě a výzkumu

- ❖ Výměny akademických pracovníků
- ❖ Izrael jako „okno na Západ pro Rusko“ – přístup k vojenským technologiím, politické vztahy, ekonomická spolupráce – Rusko proto není příliš kritické vůči Izraeli v současné krizi mírového procesu

❖ **Problémy rusko-izraelských vztahů**

❖ **Nekonzistentnost ruské zahraniční politiky**

- ❖ Balancování mezi podporou Izraele a arabských států
- ❖ Různé skupiny ovlivňující tvorbu ruské zahraniční politiky
- ❖ Ekonomické lobby s vlivem na formování ruské zahraniční politiky v oblasti – rozpory uvnitř vlády, vliv ekonomických zájmových skupin (průmyslové společnosti – Lukoil, Gazprom, magnáti – Berezovskij), vládní úřady s konfliktními zájmy
- ❖ Za Putina konsistentnější zahraniční politiky, omezení vlivu zájmových skupin
- ❖ Spolupráce s arabskými státy (Irán) – vojenská oblast, interpretováno Izraelem jako ohrožení bezpečnosti Izraele

❖ **Snaha Ruska nepodporovat přímo Izrael z vnitropolitických důvodů**

- ❖ Zhruba 20%-ní muslimská menšina, problémy v Čečensku, muslimští sousedé Ruska („zrada muslimů“)
- ❖ Stále silný antisemitismus v Rusku – i ve vrcholné politice (Žirinovskij)
- ❖ Ruské ekonomické zájmy v oblasti (vztahy se Sýrií), zájmy ruských zbrojních a rafinérských společností v tomto regionu – podpora rozvoje dobrých vztahů mezi Ruskem a arabskými státy

❖ **Rusko-palestinské vztahy**

- ❖ **Studená válka:** SSSR spojenec arabských států, podpora arabských států v arabsko-izraelských válkách – boj za palestinskou stranu
- ❖ **Rozpad SSSR:** vyváženější postoj ruské zahraniční politiky v oblasti, důraz na dobré vztahy s Izraelem jako regionální mocností – změna ruské zahraniční politiky vnímána negativně arabskými státy regionu – ztráta dlouhodobého spojence, nutnost přehodnotit svoji regionální politiku, nelze nadále počítat s bezvýhradnou podporou Ruska

❖ **Vztahy Rusko-Palestina**

- ❖ Rozvoj ekonomických i politických vztahů
- ❖ Návštěvy vysokých státních představitelů
- ❖ Ruská podpora vyhlášení nezávislého Palestinského státu za předpokladu plnění dohod s Izraelem – proti jednostrannému vyhlášení palestinské nezávislosti (obava z narušení rusko-izraelských vztahů)
- ❖ Ruská finanční a materiální podpora projektů Palestinské autonomie – cílem zlepšení situace civilistů za současného konfliktu
- ❖ Spolupráce na poli kultury (dohoda z r. 1994)
- ❖ Pravidelné schůzky ruských a palestinských představitelů od počátku 90. let **Rusko-palestinské pracovní skupiny pro Blízký východ** – dvoustranná politická a ekonomická spolupráce Ruska a Palestinské autonomie, podpora aktivnější role Ruska v blízkovýchodním mírovém procesu

- ❖ **Druhá intifáda:** ruská podpora amerických návrhů na mírové řešení blízkovýchodního konfliktu a obnovení mírového procesu na Blízkém východě, avšak nekonzistentnost ruské politiky – rozpory mezi Ruskem a arabskými státy podporujícími Palestinskou autonomii

- ❖ **Role Ruska v blízkovýchodním mírovém procesu**

- ❖ **Konec Studené války:** Rusko nuceno přehodnotit zahraniční politiku na Blízkém východě, vyváženější politika
- ❖ **Podpora mírového procesu:** již od Madridské mírové konference v r. 1991, Oslo 1993, princip výměny „území za mír“, druhá intifáda
- ❖ Celkově **pasivní zahraniční politika v oblasti**
  - ❖ Nepřichází s vlastními návrhy
  - ❖ Pouze podpora návrhů USA a diplomatická prohlášení o nutnosti mírového řešení konfliktu
  - ❖ Plně nevyužívá svůj diplomatický, politický a ekonomický potenciál k ovlivnění situace v regionu
  - ❖ Podpora USA přispívá ke stabilitě regionu

➤ **Role Evropské Unie**

- ❖ **Evropská unie a středomořský prostor**

- ❖ **Středomoří významný prostor pro EU**

- ❖ Historické vazby států EU na Středomoří
- ❖ Strategická poloha regionu

- ❖ **„Barcelonský proces“ neboli Euro-středomořské partnerství**

- ❖ Listopad 1995 Barcelonská deklarace
- ❖ Základní principy vztahů EU a 12 středomořských států
- ❖ Multilaterální a regionální spolupráce
- ❖ Cíle Barcelonského procesu:
  - ❖ Partnerství v **politické a bezpečnostní oblasti** zahrnující vytvoření společné Euro-středomořské oblasti míru a stability založené na principech zahrnujících respektování lidských práv a demokracie
  - ❖ **Ekonomické partnerství** vytvořením oblasti volného obchodu mezi Evropskou unií a partnerskými středomořskými státy a mezi středomořskými státy vzájemně, společně se značnou finanční podporou partnerům ze strany Evropské unie
  - ❖ Partnerství v **sociální a kulturní oblasti** zdůrazňující zejména rozvoj lidských zdrojů a porozumění mezi kulturami středomořské oblasti.
- ❖ Bilaterální finanční a ekonomická pomoc EU státům středomořského regionu (s výjimkou Izraele s vysokým HDP/obyv., Dohoda o přidružení EU-Izrael) – cílem přispění k vytvoření podmínek míru, stability a prosperity v regionu
- ❖ **Instituce Barcelonského procesu:** Generální ředitelství pro vnější vztahy Evropské Komise, Evropská rada a Rada Evropské Unie, Evropský parlament

❖ Evropská Unie a mírový proces na Blízkém východě

❖ Zprostředkování mírového procesu

- ❖ Podpora mírového úsilí USA
- ❖ 13.6.1980 Benátská deklarace – základní posice EU v arabsko-izraelském konfliktu
- ❖ Oslo 1993, Cestovní mapa 2003 atd.
- ❖ **Zprostředkovatelské úsilí EU** – návštěvy palestinských území a Izraele, role Javier Solana, „Trojka“ – předseda Evropské rady, Vysoký zástupce pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, zástupce Komise
- ❖ Speciální vyslanec EU pro mírový proces
- ❖ Zprostředkování regionálního dialogu v rámci **Euro-středomořského partnerství**: 1999 Euro-středomořská charta pro mír a stabilitu – 27 členských států Barcelonského procesu, politické a bezpečnostní otázky, cílem přispění k míru a stabilitě v regionu rozšířením existujících opatření v oblasti partnerství a vytváření důvěry

❖ Druhá intifáda

- ❖ EU podpora ukončení násilí a obnovení mírového procesu
- ❖ Summit EU v Nice (prosinec 2000) – nezbytnost ukončení násilí v regionu, důraz na aktivnější účast EU při řešení blízkovýchodní krize
- ❖ Angažovanost Javier Solana v mírovém procesu
- ❖ Podpora mírových iniciativ USA (Mitchellova zpráva, projev presidenta Bushe)
- ❖ Společné plány „Čtyřky“ – „cestovní mapa“ duben 2003
- ❖ Prohlášení EU: **opakovaná kritika izraelské politiky vůči Palestincům za Druhé intifády**
  - ❖ Požadavek stažení vojenských jednotek Izraele, odstranění uzávěr a omezení uvalených na Palestince a zmrazení budování osad na okupovaných územích
  - ❖ Zákazy vycházení, uzavírky omezující pohyb osob a zboží – důsledkem rostoucí nezaměstnanost, kolaps investic a exportu, ničení palestinské infrastruktury a celkový kolaps palestinské ekonomiky
  - ❖ 2001-2002 poklesl HDP Palestinské autonomie na hlavu o více než čtvrtinu, nezaměstnanost 40%, přes 60% populace žijících pod hranicí chudoby s příjmem menším než 2 dolary denně
- ❖ Současně **odsouzení palestinských teroristických a násilných akcí proti civilním cílům v Izraeli** – požadavek přijetí účinných protiteroristických opatření Palestinskou autonomií

❖ EU vnímána výrazně propalestinsky (USA proizraelsky)

- ❖ Politická, finanční a ekonomická podpora palestinské autonomie
- ❖ Od r. 1967 kritika izraelské politiky – podpora vytvoření demokratického a životaschopného palestinského státu v hranicích z roku 1967, řešení problematiky uprchlíků, při uznání neodvolatelného právo Izraele na zajištění vlastní bezpečnosti a mírového rozvoje v rámci mezinárodně uznaných hranic
- ❖ Od r. 1971 poskytuje EU (ES) **ekonomickou pomoc** Palestinské autonomii
- ❖ EU v současnosti největším dárce pomoci Palestinské autonomii na základě Prozatímní asociační dohody o obchodu a spolupráci ze 24.2.1997 (platnost od

- 1.7.1997) – cílem liberalizace obchodu a vytvoření vhodného rámce pro komplexní dialog mezi Evropskou unií a Palestinskou autonomií
- ❖ Zhruba 179 milionů Euro ročně na přímou podporu Palestinské autonomie, palestinským uprchlíkům a na regionální projekty spojené s mírovým procesem (druhá polovina 90. let)
  - ❖ EU+Norsko předsedají setkáním koordinujícím mezinárodní pomoc Palestincům
  - ❖ Finanční a technická pomoc EU Palestinské autonomii 1994-1998 ve výši 505 milionů Euro (prostřednictvím UNRWA), celková pomoc Palestincům v tomto období 2 miliard Euro – více než **50% mezinárodních finančních prostředků** investovaných do oblasti Západního břehu Jordánu a do pásma Gazy pocházelo z EU
  - ❖ Od července 2001 pravidelná **přímá finanční pomoc rozpočtu Palestinské autonomie** ve výši 10 milionů Euro měsíčně
    - ❖ Platy úředníků státní správy, zdravotníků, pracovníků sociálních služeb či ve zdravotnictví
    - ❖ Cílem **překonání rozpočtového deficitu** pramenícího z pozastavení poukazování plateb Palestinské autonomii Izraelem od prosince 2000
    - ❖ Zajištění základních funkcí Palestinské autonomie, předejití úplné anarchie a chaosu
    - ❖ Poskytování pomoci vázáno na **vnitřní reformy palestinských institucí** – důraz na větší transparentnost nakládání s přidělenými finančními prostředky (problém korupce, zpronevěry palestinskými představiteli), demokratizace palestinské samosprávy
  - ❖ **Dále pomoc pro překonání ekonomické a humanitární krize na palestinských územích** – v roce 2002
    - ❖ 275 milionů Euro – pomoc Palestinské autonomii, uprchlíkům, potravinovou pomoc, podporu zdravotnictví a obcí, podporu na budování demokratických institucí a soudní reformu
    - ❖ 50 milionů Euro na přípravu palestinských voleb a podporu palestinského soukromého sektoru
  - ❖ 2003 – finanční pomoc ve výši zhruba 270 milionů Euro – podpora dalšího rozvoje palestinských institucí, podpora mírového procesu, rozvoj občanské společnosti, programy na podporu tolerance a vzájemného porozumění mezi Palestinci a Izraelci a posílení demokratických principů a lidských práv
  - ❖ Červenec 2003 další pomoc Palestinské autonomii ve výši 100 milionů Euro na rozvoj ekonomiky v pásmu Gazy a na západním břehu Jordánu
  - ❖ **Využití finanční pomoci EU**
    - ❖ Přísné podmínky
    - ❖ Dodržování monitorováno Komisí
    - ❖ Cílem zabránit zneužití fondů EU Palestinskou autonomií – zneužití finanční pomoci představiteli Palestinské autonomie (Arafat) v minulosti při podpoře palestinského terorismu
    - ❖ Spolupráce EU s MMF pro zajištění korektního využívání pomoci palestinskými orgány
    - ❖ **Skandál:** využití peněz EU na tisk nových **palestinských učebnic** – protiizraelské, antisemitské

❖ **Problémy politiky EU na Blízkém východě**

- ❖ **Nejednotná zahraniční politika členských států Evropské unie** – důraz na vlastní politické a ekonomické zájmy, bývalé kolonie/mandátní území – nesnadná aplikace společné zahraniční politiky
- ❖ Očekávání zlepšení s rostoucím důrazem na II. pilíř evropské integrace (společná zahraniční a bezpečnostní politika)
- ❖ Možnost aktivnější role EU na Blízkém východě: využití historických, ekonomických i politických vztahů s oběma aktéry konfliktu

➤ **Postoj OSN k mírovému procesu na Blízkém východě**

❖ **OSN na Blízkém východě, OSN a mírový proces na Blízkém východě**

- ❖ OSN založena v r. 1945 i s cílem udržování světového míru a mírového řešení ozbrojených konfliktů
- ❖ Snaha OSN hrát roli v řešení palestinské otázky a izraelsko-palestinského konfliktu od 40. let 20. století
- ❖ Rezoluce OSN k situaci na Blízkém východě, plány a návrhy OSN na řešení situace na Blízkém východě
- ❖ 22.11.1947 **plán dělení Palestiny** – rezoluce OSN 181 (III)
- ❖ Urovnání arabsko-izraelských vztahů po válce v r. 1948-9: dohled nad příměřím v rámci Organizace OSN pro dohled nad příměřím (**UNTSO**)
- ❖ Šestidenní válka 1967 – **rezoluce RB OSN 242** (22.11.1967) – požadavek stažení Izraele z okupovaných území, výměna „území za mír“
- ❖ Yom-kippurová válka 1973 – **rezoluce OSN 338** – požadavek ukončení konfliktu v souladu s podmínkami rezoluce č. 242
- ❖ 22.11.1974 **rezoluce VS OSN 3236** – nezadatelné právo palestinského lidu na sebeurčení, nezávislost a na návrat
- ❖ **1975** Výbor OSN pro naplňování nezadatelných práv palestinského národa; udělení statutu pozorovatele na Valném shromáždění OOP
- ❖ 1982 izraelská invaze do Libanonu – příměří za asistence OOP, mírová mise OSN v jižním Libanonu pro zaručení bezpečnosti palestinských uprchlíků (UNIFIL)
- ❖ 90. léta aktivní podíl OSN na **blízkovýchodních mírových rozhovorech** (Madrid, Oslo...), idea výměny „území za mír“ – cílem dosažení „*spravedlivého, trvalého a celkového mírového řešení*“ vycházejícího z rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 242 (1967) a 338 (1973)
- ❖ Podíl OSN na **budování infrastruktury Palestinské autonomie**, jmenování zvláštního koordinátora pomoci OSN a odborné skupiny pro monitoring vývoje v pásmu Gazy a v Jerichu
- ❖ **Druhá intifáda** – opakované odsouzení násilí, výzvy k mírovému řešení krize, prohlášení o znepokojení nad situací, kritika izraelské politiky vůči Palestincům na okupovaných územích a palestinských sebevražděných atentátů
- ❖ **Zdání nestrannosti OSN** – vnímána jako neutrální multilaterální fórum vhodné pro mírové řešení mezinárodních konfliktů, včetně konfliktu mezi Izraelci a Palestinci
- ❖ **Historie působení OSN na Blízkém východě**
  - ❖ Vliv fungování OSN a Studené války – pod vlivem SSSR a protiizraelských arabských států
  - ❖ OSN výrazně **propalestinská** – více pozornosti OSN palestinské otázce než jiným národům ve stejné situaci (Kurdové, Tibet)

- ❖ OSN významně **protiizraelská** – rezoluce proti Izraeli, vyloučení z regionálních skupin

- ❖ **Vztahy OSN – Palestinská autonomie**
  - ❖ **Aktivity OSN na pomoc Palestincům**
    - ❖ Zaměření na pomoc palestinským uprchlíkům a zlepšení situace Palestinců
      - ❖ Uprchlíci – **UNRWA** (United Nations Relief Works Agency for Palestine Refugees in the Near East, Agentura OSN pro pomoc a práci ve prospěch palestinských uprchlíků na Středním východě)
      - ❖ **Další organizace řešící palestinskou otázku:** UN Committee on the Exercise of the Inalienable Rights of the Palestinian People, United Nations Information System on the Question of Palestine, Special Information Program on the Question of Palestine of the UN Department of Public Information, Special Committee to Investigate Israeli Practices Affecting the Human Rights of the Palestinian People and Other Arabs of the Occupied Territories, United Nations Conciliation Commission for Palestine či United Nations Special Coordinator in the Occupied Territories
      - ❖ OSN: koordinace pomoci poskytované palestinským uprchlíkům nevládními organizacemi
      - ❖ Často protiizraelské zaměření organizací a programů, palestinská propaganda (Oslava dne Palestiny v OSN atd.)
    - ❖ 1975 uznání OOP jako reprezentantky palestinského národa v OSN, udělení statutu pozorovatele v roce 1975 (v současné době statut nehlasujícího člena OSN)

- ❖ **Vztahy OSN – Izrael**
  - ❖ **Nejčastěji kritizovaný stát v OSN**
  - ❖ **Diskriminace v OSN – nerovné postavení, omezení práv Izraele**
    - ❖ **Odepření členství v regionálních geografických skupinách OSN –** procedurální překážka, Izrael nemůže být zvolen do orgánů OSN (Rada bezpečnosti OSN), od května 2000 Izrael dočasný člen skupiny WEOG (Západní Evropa a ostatní státy) – nadále nemůže být zvolen do orgánů OSN; geograficky patří do Asijské regionální skupiny – žádosti o členství zamítány arabskými státy
    - ❖ Přijímání **protiizraelských rezolucí** ve Valném shromáždění a Radě bezpečnosti OSN – protiizraelské cítění a postoj Valného shromáždění OSN – jednostranné rezoluce OSN odsuzující izraelské zásahy vůči Palestincům především během Druhé intifády etc.
    - ❖ **Antisemitismus OSN** – rezoluce č. 3379 (1975) označující sionismus za formu rasismu; četné antisemitské poznámky arabských představitelů na VS OSN a shromáždění OSN
    - ❖ Izrael pravděpodobně nejčastějším předmětem **vyšetřování OSN** a jejich přidružených organizací (činnost často přímo nesouvisí s děním na Blízkém východě – ILO, UNESCO, UNHCR)
  - ❖ Izrael považuje OSN za **jednostranně propalestinsky orientovanou** a nedůvěryhodnou pro řešení konfliktu

❖ Překážky aktivnější role OSN na Blízkém východě

- ❖ Deklarace OSN zahrnující **principy**, na jejichž základě by bylo možno dospět k mírovému řešení konfliktu – zejména rezoluce 242 (1967) stanovující princip výměny „území za mír“
- ❖ Snahy deklaratorní povahy – **OSN nemá prostředky pro vynucení rezolucí** – „bezzubá“, nedisponuje dostatečnou vynucovací mocí pro naplnění rezolucí, nedostatek účinných nástrojů pro prosazení koherentní a účinné politiky
- ❖ **Akceschopnost OSN** limitována **velkými názorovými rozdíly** mezi jednotlivými členy OSN či Rady bezpečnosti
- ❖ OSN musí balancovat mezi **konfliktními zájmy členských států** (USA vs. arabské státy) – často neakceptování rezolucí všemi potřebnými hlasy, nejednotný postoj OSN ke krizovým situacím
- ❖ Izrael považuje OSN za **jednostranně propalestinsky orientovanou** a nedůvěryhodnou pro řešení konfliktu

➤ Česká republika

❖ Česko-izraelské vztahy

❖ Historie

- ❖ Dlouhodobě na velice dobré úrovni
- ❖ **Již před vznikem Státu Izrael (1948)**
  - ❖ Uznání židovské národnosti Československem již v r. 1918
  - ❖ Podpora **sionismu** – kongresy Světové sionistické organizace v Československu 1922, 1923 Karlovy Vary, 1933 Praha
  - ❖ Druhá polovina 30. let – Československo jediná demokratická země ve střední Evropě, která přijímala židovské uprchlíky z Německa a dalších nedemokratických států
  - ❖ Většina československých Židů za druhé světové války zahynula v koncentračních táborech
  - ❖ Po druhé světové válce (Jan Masaryk) – podpora vzniku Státu Izrael, hlasování pro rezoluci 181 (III)
- ❖ **Druhá polovina 20. století**
  - ❖ Uznání nezávislého Izraele již 19.5.1948, 3.7.1948 navázání oficiálních diplomatických styků Izrael-ČR
  - ❖ Válka za nezávislost **1948** – Československo přispělo k vítězství Izraele dodávkou zbraní a výcvikem vojenských odborníků
  - ❖ Šestidenní válka **1967** Československo nuceno přerušit diplomatické styky s Izraelem (východní blok) – politická a ekonomická agenda československé ambasády v Izraeli převzata Rakouskem, izraelské zájmy v Československu zastupovány neutrálním Švédskem
- ❖ **90. léta**
  - ❖ Obnovení diplomatických vztahů ČR-Izrael 9.2.1990
  - ❖ Rozvoj politické, ekonomické a kulturní spolupráce
  - ❖ Čeští imigranti v Izraeli – v současnosti zhruba 3,000, krajanské spolky, kulturní aktivity

- ❖ **Současné vztahy ČR-Izrael**
  - ❖ Bohaté politické, ekonomické a kulturní vztahy
  - ❖ Vzájemné **návštěvy** izraelských politiků v České republice a českých představitelů v Izraeli – Havel v Izraeli 1990, 1997; bývalí izraelští prezidenti Herzoga a Weizmana v ČR
  - ❖ **Bilaterální dohody** ČR-Izrael o vzájemné spolupráci v oblasti obchodu, o zamezení dvojího zdanění, o spolupráci v oblasti letecké dopravy, o ekonomické, kulturní a vědecké spolupráci, o spolupráci v oblasti lékařského výzkumu, zdravotnictví či zemědělství
  - ❖ Vzájemná spolupráce na **vládní i nevládní úrovni** – společné vědecké a výzkumné projekty (technologie, zemědělství), výměny studentů
  - ❖ 1996 dohoda o volném obchodu
  - ❖ 1997 dohoda o vzájemné ochraně investic
  - ❖ Vývozy do Izraele: dopravní zařízení, průmyslová zařízení, chemické produkty
  - ❖ Dovozy z Izraele: strojírenské, dopravní a telekomunikační zařízení, průmyslové výrobky
  - ❖ Společné investice – luxusní byty, multifunkční obchodní centra, technologická centra, regionální a státní projekty (neslavná D47)

- ❖ **Vztahy s Palestinskou autonomií**
  - ❖ Vztahy s Palestinskou autonomií méně rozvinuté
  - ❖ **Tradice** – palestinští studenti v ČR za komunismu
  - ❖ ČR: Palestina jako „**stát ve stadiu zrodu** (*in statu nascendi*)“
  - ❖ Zájmy České republiky v oblasti Palestiny zastupovány Styčným úřadem České republiky v Ramalláhu
  - ❖ Velvyslanectví Státu Palestina v Praze

- ❖ **Česká republika a mírový proces na Blízkém východě**
  - ❖ Malá role vzhledem k rozloze a mezinárodně politickému postavení České republiky
  - ❖ Počátek 90. let plán Havla: neutrální Československo jako zprostředkovatel při mírových rozhovorech mezi Izraelci a Palestinci díky svým dobrým vztahům s oběma stranami – odmítnuto izraelským premiérem Šamirem
  - ❖ **Podpora mírových rozhovorů** v souladu s rezolucemi OSN a s politikou prosazovanou velmocemi
  - ❖ Humanitární pomoc představitelům Palestinské autonomie – životní prostředí, infrastruktura (2000 – zhruba 200,000 Kč)
  - ❖ Druhá intifáda (září 2000) – důraz na mírové řešení konfliktu, respektování rezolucí OSN (242, 338, 1403, 1402 a 1397)
  - ❖ Podpora mírového řešení izraelsko-palestinského konfliktu založeného na tzv. „Cestovní mapě“ z dubna 2003 a ukončení terorismu
  - ❖ **Zásada oddělených jednání s Izraelci a Palestinci** – cesty ministra zahraničí Svobody

Hlavní problémy současných izraelsko-palestinských vztahů

Jeruzalém

- ❖ Pravděpodobně nejkontroverznější otázka izraelsko-palestinského konfliktu
- ❖ Islám i judaismus si činí nároky na Jeruzalém jako na své hlavní město
- ❖ Historický, náboženský a emotivní význam Jeruzaléma pro judaismus a islám
  - ❖ Judaismus – David, „Salamoun, Chrám, Zeď nářků, tradice, svátky, modlitby
  - ❖ Islám – al-Kuds – Mohammad, al-Aksá
  - ❖ Křesťanství – Ježíš
- ❖ 1947 mezinárodní město
- ❖ 1948 pod Jordánskou správou
- ❖ 1967 Izraelská správa
- ❖ 1980 ZZ Jeruzalém
- ❖ Palestinci i IL chtějí Jeruzalém jako hlavní město – plány, kontroverzní, symbolismus
- ❖ Staré město – jak rozdělit Chrámovou horu

Palestinští uprchlíci

- ❖ Druhým zásadní dodnes nevyřešený problém izraelsko-palestinských vztahů
- ❖ Otázka možnosti návratu více než 4 milionů palestinských uprchlíků
- ❖ UNRWA
- ❖ Pracovní skupina pro uprchlíky
- ❖ Problematika kompenzací
- ❖ Problém práva na návrat palestinských uprchlíků

Židovští osadníci na okupovaných územích

- ❖ Okupovaná území – od 1967 na západním břehu Jordánu, v pásnu Gazy, na Golanských výšinách a ve Východním Jeruzalémě
- ❖ Guš Emunim, idea Velkého Izraele
- ❖ Politická podpora
- ❖ Proti mezinárodnímu právu
- ❖ 09/2005 odchod z Gazy

Přístup k vodním zdrojům

- ❖ V budoucnu bude důležité !
- ❖ V celé oblasti Blízkého východu kritický nedostatek pitné vody a vodních zdrojů
- ❖ Jordán – Il, Sýrie, Palestinci
- ❖ Podzemní vodní rezervoáry
- ❖ Alternativní zdroje pitné vody
- ❖ Nutno řešit v mírových smlouvách

Rekapitulace: Vývoj v oblasti Palestiny do současnosti v datech a mapách

Situace před vznikem Státu Izrael:

1882-1903	1. židovská alija do Palestiny
1904-1914	2. židovská alija do Palestiny
1915-1916	McMahonova korespondence – příslib Palestiny Arabům
15.-16.5.1916	Sykes-Picotova dohoda – dělení Blízkého východu mezi Británií a Francií
2.11.1917	Balfourova deklarace – příslib židovské domoviny v Palestině
1919	Dohoda Fajsal - Weizmann
24.7.1922	Vyhlášení britské mandátní správy
1919-1923	3. židovská alija do Palestiny
1920-1921	1. protižidovské arabské povstání
1922	Churchillova Bílá kniha
1923-1929	4. židovská alija do Palestiny
1929-1939	5. židovská alija do Palestiny
1929	2. protižidovské arabské povstání
1930	Passfieldova Bílá kniha
1936-1939	3. protižidovské arabské povstání, generální stávk
1937	Peelova vyšetřovací komise
1938	Woodhedova komise
7.2.1939	St.James konference o Palestině
17.5.1939	Bílá kniha omezující přistěhovalectví do Palestiny
1939-1945	<i>Tajné židovské přistěhovalectví do Palestiny</i>
1942	Biltmorský program
26.7.1946	Atentát na hotel Král David v Jeruzalémě (Irgun, Stern)
2.4.1947	Předání palestinské otázky OSN
28.4.1947	Mimořádné zasedání VS OSN k palestinské otázce
červen 1947	Zvláštní výbor OSN pro Palestinu (UNSCOOP)
21.9.1947	Výbor OSN k projednání palestinské otázky
29.11.1947	Rezoluce OSN 181 (II) – dělení Palestiny na židovský a arabský stát, Jeruzalém pod mezinárodní kontrolou (OSN)
11/1947- 05/1948	Nevyhlášená válka mezi Židy a Araby v Palestině
9./10.4.1948	Židovský útok na arabskou vesnici Dajr Jásin
13.4.1948	Arabský útok na židovský nemocniční konvoj v Jeruzalémě
14.5.1948	Vyhlášení nezávislého Státu Izrael
15.5.1948	Oficiální konec britské mandátní správy

Vývoj ve druhé polovině 20. století:

1948-1949	1. arabsko-izraelská válka: Válka za nezávislost – Palestiňští uprchlíci
11.5.1949	Vstup Izraele do OSN
1956-1958	2. arabsko-izraelská válka: Sinajská válka – Suezský průplav
1964	Založení Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) Národní charta (doplněna 1968)
1967	3. arabsko-izraelská válka: Šestidenní válka – okupovaná území, sjednocený Jeruzalém
červenec 1967	<i>Allonův plán</i>
22.11.1967	<i>Rezoluce OSN 242</i>
1968-1970	<i>Jarringova mise</i>
9.12.1969	<i>Rogersův plán</i>
1970	Vyhnání OOP z Jordánska
1972	Útok palestinských radikálů na izraelskou výpravu při OH v Mnichově
1973	4. arabsko-izraelská válka: Yom-kippurová válka
22.11.1973	<i>Rezoluce OSN 338</i>
21.12.1973	<i>Ženevská konference</i>
1974	Vyhlášení palestinského státu v Rabatu
1974	Udělení OOP statutu stálého pozorovatele při OSN
19.-21.11.1977	Egyptský prezident v Jeruzalémě – projev v izraelském parlamentu
27.11.1975	Rezoluce OSN 3236 – právo Palestinců na sebeurčení
1978	Operace Litani (izraelská invaze do jižního Libanonu)
09/1978	Mírová jednání Egypt-Izrael v Camp Davidu (USA)
26.3.1979	Mírová smlouva Egypt-Izrael
1981	<i>Brežněvův plán</i>
1982	<i>Fezský plán</i>
6.6.1982	„Mír pro Galileu“ – izraelská invaze do jižního Libanonu
1.9.1982	<i>Reaganův plán</i>
1984	<i>Fahdiho plán</i>
1986	Ammánská deklarace OOP
7.12.1987	Počátek 1. palestinské intifády
14./15.11.1988	Vyhlášení palestinského státu v Alžíru

Mírový proces 90. let 20. století:

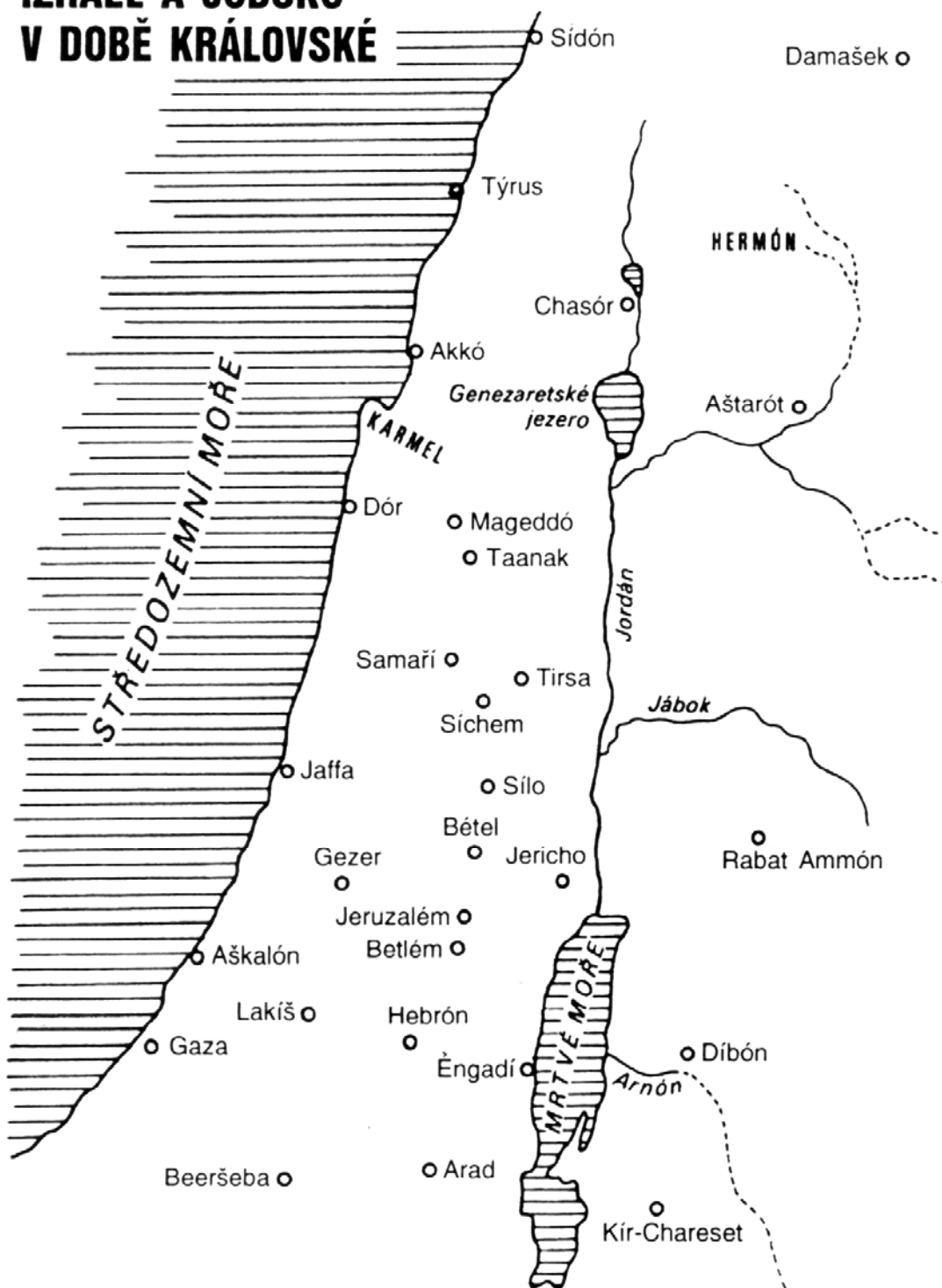
9.12.1987	Počátek první palestinské intifády
září 1988	Arafat: ochota jednat s Izraelem
květen 1989	Mírová iniciativa Izraele
30.10.-1.11.1991	Mírová konference v Madridu
9.9.1993	Dopis Arafata Rabinovi
13.9.1993	Mírové dohody z Oslo – „Deklarace Principů“, „Oslo I.“
1994	Mírová smlouva s Jordánskem
4.5.1994	Smlouva Gaza – Jericho
28.9.1995	Izraelsko-palestinská prozatímní dohoda o západním břehu Jordánu a pásma Gazy – „Oslo II.“
4.11.1995	Zavraždění izraelského premiéra Rabina
20.1.1996	Zvolení Palestinské národní rady
17.1.1997	Dohoda o Hebronu
23.10.1998	Memorandum z Wye River
11.-25.7.2000	Mírová jednání Barak-Arafat v Camp Davidu

Druhá intifáda:

28.9.2000	Návštěva Šarona na Chrámové hoře, počátek Druhé intifády
říjen 2000	Jednání v Šarm aš-Šajchu
prosinec 2000	Jednání v Camp Davidu
leden 2001	Jednání v Tabě
duben 2001	Mitchellova zpráva
červen 2001	Tenetův plán
únor 2002	Mírová iniciativa saúdskoarabského prince Abdulláha
březen 2002	Summit Ligy arabských států
červen 2002	Projev presidenta Bushe k situaci na Blízkém východě
červen 2002	Nový palestinský premiér (Abbas)
duben 2003	„Cestovní mapa“ – USA, Rusko, EU, OSN
září 2003	Nový palestinský premiér (Kurája)
listopad 2003	„Ženevský plán“
listopad 2004	smrt Jásira Arafata
srpen – září 2005	odsun Izraele z pásma Gazy
leden 2006	vítězství Hamás v parlamentních volbách v Palestinské autonomii
březen 2006	parlamentní volby v Izraeli – vítězství Kadimy
léto 2006	válka Izraele s Libanem
léto 2006	válka Izraele s Palestinci
listopad 2007	mírové rozhovory v Annapolisu

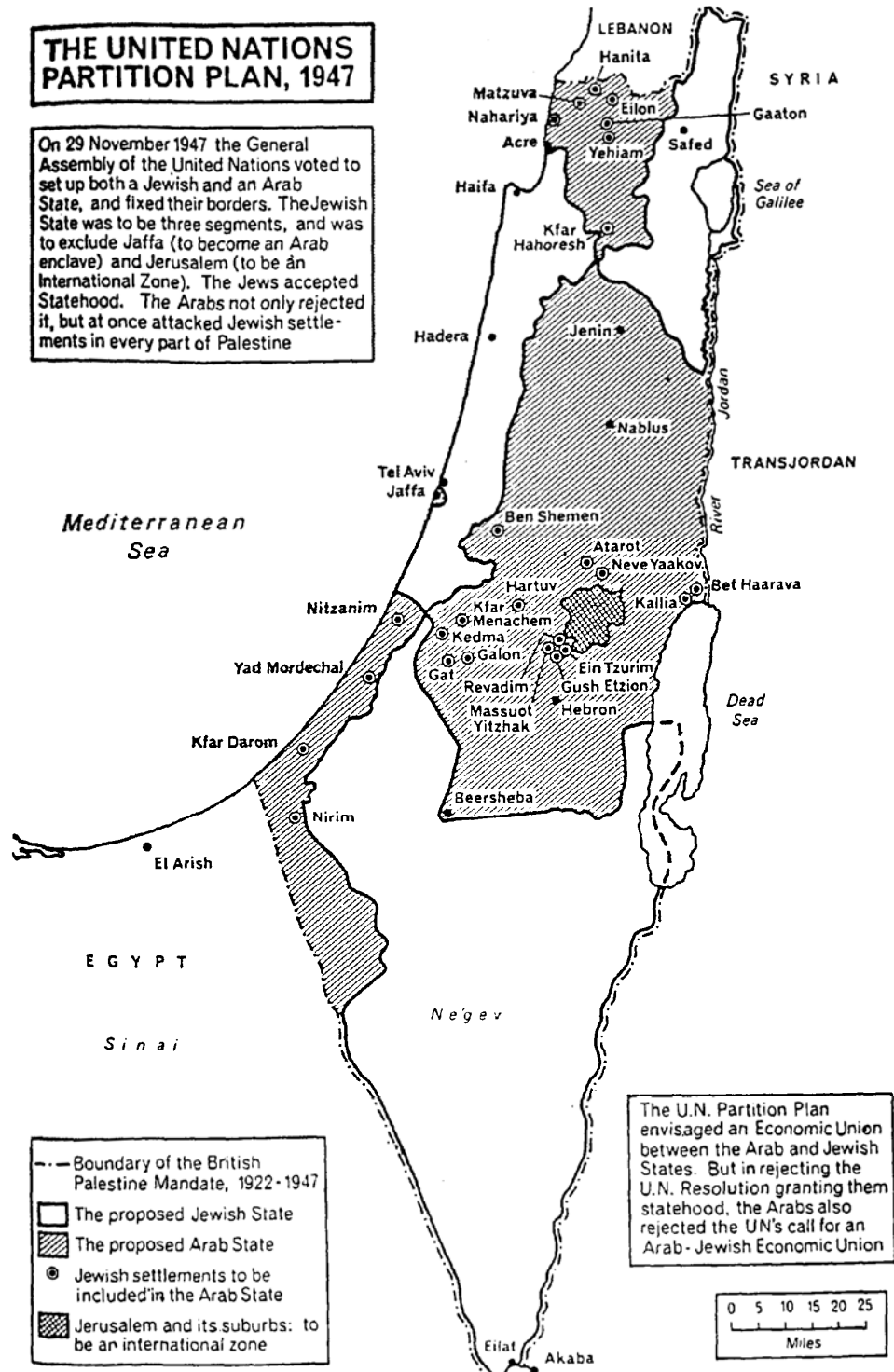
Biblický Izrael v době královské („Velký Izrael“)

IZRAEL A JÚDSKO V DOBĚ KRÁLOVSKÉ

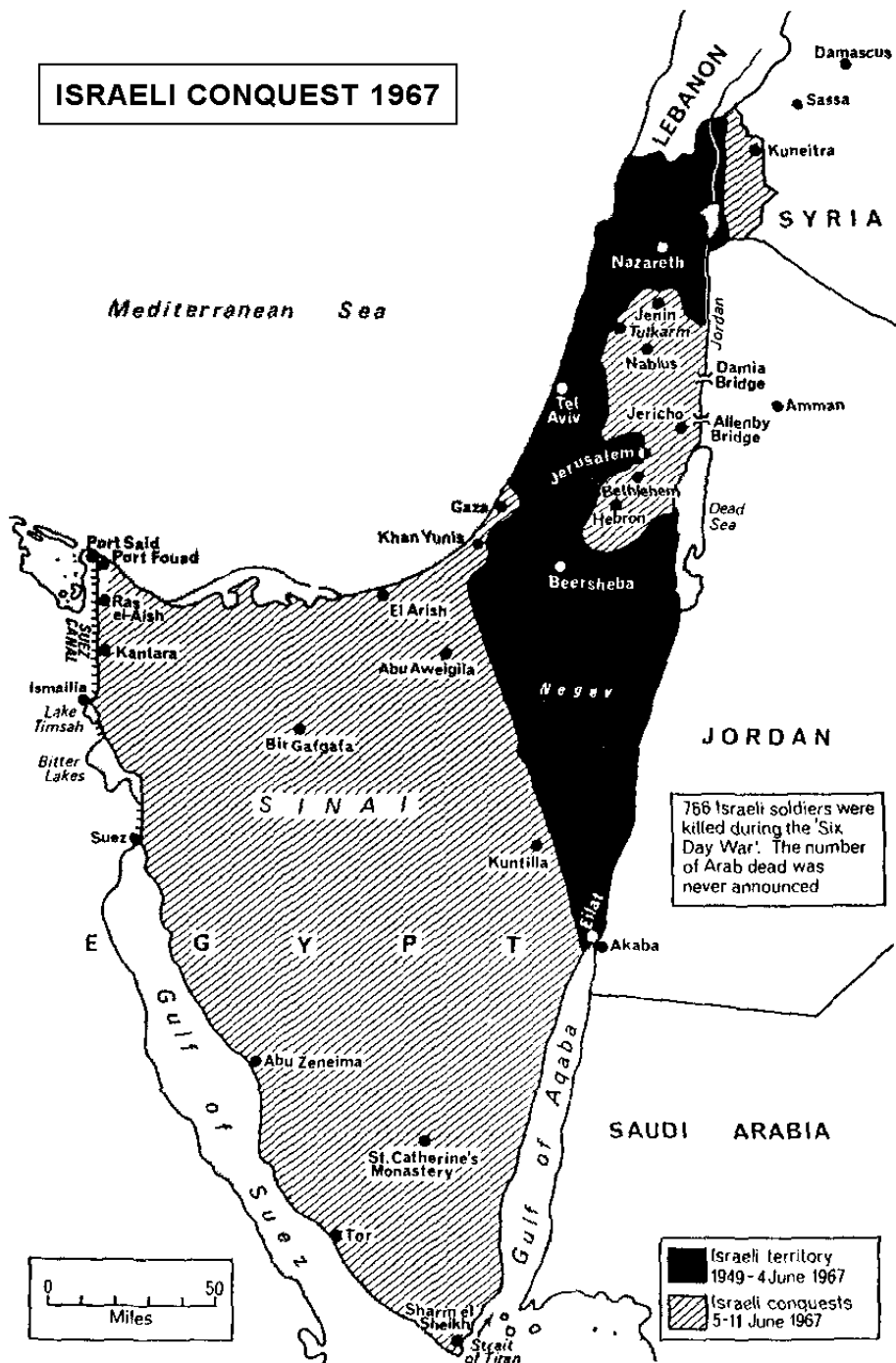
Segert, S.: Starověké dějiny Židů, Praha, nakladatelství Svoboda 1995

Plán OSN na rozdělení Palestiny (1947)

Gilbert, M.: *The Routledge Atlas of the Arab-Israeli Conflict*, 7th edition, Routledge, New York 2002, str. 36

Územní zisky Izraele po šestidenní válce v roce 1967

Gilbert, M.: *The Routledge Atlas of the Arab-Israeli Conflict*, 7th edition, Routledge, New York 2002, str. 68

Staré město jerusalémské – vnitřní rozdělení města mezi čtyři náboženství

Internetová stránka Ministerstva zahraničních věcí Státu Izrael,
<http://www.mfa.gov.il/MFA/Facts+About+Israel/Israel+in+Maps/Old+City+of+Jerusalem.htm>

Plánovaný průběh Zdi kolem palestinských území

Plánovaná trasa ke 30.6.2004, aktualizováno v prosinci 2004

Internetová stránka Ministerstva zahraničních věcí Státu Izrael,
<http://securityfence.mfa.gov.il/mfm/web/main/missionhome.asp?MissionID=45187&>